

מגילה טז

משה שווערד

1. ספר שפתי חכמים

ועוד הנה בקרבן ינחה יקריבין לזבח יק הקועץ, והוא הזכחה (ויקרא כ"ג ז'), לריון שענין ראשי תיבות יקנץ, הוא יקול ילוס יענין והוא תשובה חפלה ודקה הוא הזכחה לכפר ולהעניר רוב הגזרה (שמעתי והיה נצחאל ניש), ולפי"ז י"ל ונכוני "להו" הילכות "קמילס" לרענן, שהלכה נכדכי לחלתידין שזיהרו צהלכה זו כל ראשי תיבות "קנץ והס ג' דניס "קול" יענין

2. מהרש"א על מגילה דף טז/א

אזל כו' הלכות קמיצה לרבנן כו'. כל האי עובדא לא ידענא לו רמז בקרא ובקבלה היה בידם כל זה ...

3. ספר אור חדש עמוד קפב

ויקח המן את הלבוש ואת הסוס (אסתר ו, יא) בגמרא (מגילה טז, א) אזל ואשכח רבנן דיתבי קמיה ... ויש לשאול כי מניין שעשה זה מצות העומר דווקא ולא מצוה אחרת ... ופ"ל דבר זה הוא דבר מופלג ועמוק וזה כמו שבארנו כי הדבר הזה והנס הזה היה בזמן שלא היו ניסים ונפלאות בעולם אלא עולם היה נהוג כמנהגו כי בזמן בית ראשון היו ניסים ונפלאות בעולם ולפיכך אמר ג"כ שמצות העומר עמדה להם בימי גדעון כי בזמנו ג"כ לא היה ניסים נעשה להם כמו שאמר גדעון אל המלאך ויש ה' עמנו ולמה מצאתנו כל זאת ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו וגומר (שופטים ו, יג) שתראה מזה כי לא היו ניסים בימים ההם ולפיכך עמדה להם מצות העומר כי העומר מביאין אל הקב"ה בשביל שהוא מנהג הטבע ואין הטבע מעצמו אבל הוא יתברך מנהיג הטבע וכך אמרו במדרש (ויקרא רבה כח, ב) אמר ר' בונהג שבעולם אדם לוקח ליטרא של בשר מן השוק כמה יגיעות כמה צער הוא מצער עד שיבשלה והבריות ישינים על מטותיהם והקב"ה משיב ומעלה עננים ומגדל צמחים ומדשן את הפירות ואין נותנין לו רק שכר העומר הה"ד והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן (ויקרא כג, י) אמר ר' פנחס בונהג שבעולם אדם מכבס כסותו בימות גשמים כמה יגיעות יגע עד שלא נגבה והבריות ישנים על מטותיהן והקב"ה מוציא מעט רווח ומנגב את הארץ, הנה תראה כי מצות העומר בשביל שהוא יתברך מנהיג הטבע משיב הרוח ומגדל צמחים ולפיכך הבאת העומר הוא מן השעורין דווקא כי הטבע הוא חמרי כאשר ידוע ולפיכך שייך בזה דוקא שעורין ולא ענין אחר וכאשר רצה המן לעקור את ישראל לא היה יכול מפני שאנו מביאין העומר שאנו מקבלין הש"י לא-לוה שהוא מנהיג את העולם הטבעי כי הוא אדון הטבע ולפיכך אנו מביאין אליו את העומר מצד זה ראוי שיהיה הקב"ה מנהיג עולמו שלא ימסר ישראל להריגה ויהיה נשאר קיים מנהגו של עולם אף כי אין כאן נס גולה כמו שהיה בקריעת ים סוף ושאר הניסים ולפיכך במגילה הזאת לא תמצא שם קדוש שאינו נמחק כי לא נראה בהנהגה הזאת הטבעית שמו הגדול שמחדש ניסים רק ברמז בלבד נזכר וכל זה בודאי כי הוא יתברך מנהיג את הטבע אף כי האדם חושב כי הטבע מעשה ה' הוא והטבע הוא שליח הקב"ה ומפני כך נס הגאולה הזאת היה כל בטבע מצד שהוא יתברך מנהיג הטבע ועל ידי זה גאלם וזה היה ביום ט"ו לניסן והתענית היה ביום י"ג וביום י"ד וביום ט"ו שהוא יום הבאת העומר נתלה המן ... ורש"י ז"ל פ"ל כי ימי התענית יום י"ד ט"ו וט"ז ונדחק רש"י לפרש כך שהיה התענית יום י"ד ט"ו ו"ו שהרי ב"ג נכתבו האגרות וא"כ לא היה התענית ב"ג ועל כרחק

4. ספר שפתי חכמים

אתא ה"ן ייחיד י"ל יקנייהו, י"ל כ"ז לכלכל דתתי שרואה שוכחו כנדרו, ולא יוכל לכיון נחפלתו:

5. ספר שפתי חכמים

ישיבתי: בזמן שבהיו קיים תמן ידמונד ונחה וכו'. ורע"ב שדרש בענייני סג יוס, דהיינו תנוחת העומד שהיא הנחה ליבור, י"ל לפי סגס נחמח עומד פליגי לי כל נחכה (בית קיית ע"ל) ידויק: מאן ידמונד ונחה

6. ספר שפתי חכמים

עומד פליגי לי כל נחכה (בית קיית ע"ל) ידויק: מאן ידמונד ונחה פ"ה ונ"ל יקוניו דסולתא. ורע"ב דתי יניי נחמח ים ע"י (ויקרא כ"ג ז'), וכל הנחה לין סחורה יתעשרין סולת, אלא סלגזיה כל יק הקועץ יזכחה תן הנחה, והשאר נאכל לכהנים, אלא כלן אחר דקניוד:

7. מהרש"א על מגילה דף טז/א

אזל כו' הלכות קמיצה לרבנן כו'. ... ופרש"י הלכות קמיצה דריש מענינו של יום כו' יום תנופת עומר עכ"ל וכ"ה במדרש ילקוט במאי עסקיתו א"ל במצות עומר כו' א"ל דשעורין כו' ע"ש אבל ממה שאמר בסמוך שא"ל מאן דמנדב מנחה מייתי מלא קומציה דסולתא כו' לאו אעומר נתכוונו שהרי לא בא בנדבה גם לא היה העומר סולת שהרי מן שעורים בא ויש לפרש שהפליגו לו בענין דיחיד המנדב מנחה שהוא קרבנו של דלי דלות אעפ"כ בזמן שבית המקדש קיים מתכפר בקומץ ממנו

שנקרב וכמ"ש במנחה כתיב ונפש כי תקריב וגו' כאילו הקריב נפש וק"ל ולהכי עסקינן ביה גם עכשיו בביטול בהמ"ק כדאמרין בפ' ג' פרקים בזמן שאין בהמ"ק מה תהא עליהן א"ל בזמן שקוראין לפני מעלה אני עליהם כאילו הקריבום וע"ז אמר מלי קמצא קמחא דיכחו שאתם עוסקים בה עתה דחי י' אלפי ככרי כספא דידי

8. ספר יערות דבש - חלק שני - דרוש יג

והנה מלבד החטא בעצם, היה חילול השם גדול, שישראל נהנו מסעודה שעשה על איחור בנין בית המקדש. ואמרו [בימות קה ע"א] גבי בני עלי שהיה בידם חילול השם, בזבח ומנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה. **ולכך מרדכי למד תורה ברבים, ותיקן חילול השם הזה, ולכך צוה על אסתר שלא תגיד עמה, כי אז יתודע כי מרדכי דודה ויעשהו המלך למלכו ויתבטל מדברי תורה,** כדאמרין [מגילה ט"ז ע"ב] שכאשר נעשה באמת משנה, פרשו ממנו סנהדרין, ולכך צוה אשר לא תגיד. **ולכך אח"כ בפורים, אשר אמרינן בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה וגמילות חסדים, ליהודים היתה אורה, זו תורה [מגילה טז ע"ב], ומתנות לאבינונים, זהו גמילות חסדים:**

9. מהרי"ץ חיות

דף טז ע"א נראה ואשקול למוי"א. נ"ב לא ידעתי איך היה ראוי לגלח שערו כתיב כי היה מוכ"מ ססח ע"י רש"י כאן ד"ה הלכות קמיה ונ"ל כיון דקודם כגלח לא היה יכול לגלח מפני גודל הרפה שקרה לישראל ככלל והיה עסוק בשקו ונתעניו שוב הוה כיוצא מניח סאסורי שמוח לגלח כגלח:

10. ספר בניהו בן יהודע על מגילה דף טז א

שם סברה האי דרכיב אבוה הוא והאי דמסגי קמיה מרדכי. קשה איך חשבה האי דמסגי קמיה מרדכי, וכי אינה מכרת בקולו של אביה. ונראה לי כי מחמת שהיה מכריז בכמה מבואות ניחר גרונו ונשתנה קולו, ונמצא אדרבה הקול הטעה אותה שאין זה אביה, וגם מפני לא הכירה אותו, כי הוא מחמת בושותו היה מרכיז ראשו ופניו כלפי קרקע, ולכך לא הכירה אותו מפניו, כי לא היתה רואה פניו. ומה שחשבה שזה הרוכב הוא אביה, ואיך לא הכירה מפניו שאין זה אביה, נראה לי כי מרדכי היהודי ע"ה מחמת שהיה חלוש מתענית של שלשה לילות ושני ימים רצופים, לא היה יכול לזקוף ראשו וקומתו בהיותו רוכב על הסוס אלא הוה גחין ונסמך בשתי ידיו על כתפי הסוס, ולכן לא היתה יכולה לראות פניו בהיותה על הגג. ובוה יתורץ בס"ד דקדוק אחר דקאמר תלמודא, והיינו דכתיב וישב מרדכי אל שער המלך, אמר רב ששת לשקו ותעניתו. וקשה משמע שבא לחזק מהאי דרשא דרב ששת את דברי המאמר שמדבר במאורע שאירע לביתו של המן, ומה שייכות יש לזה בזה והוה ליה למימר והיינו דכתיב והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש. וכפי האמור מובן שפיר, דקשה איך טעתה בתו לחשוב שזה הרוכב הוא אביה, ולא הכירה מפניו שאין זה אביה, אלא מוכרח לומר דהוה מרדכי גחין ויחיב על גבי הסוס מחמת חולשה, וקשה כיון דנעשה לו גדולה זו והוא אות להצלתו והצלת ישראל ודאי היה מתחזק מרוב השמחה, ואע"פ שהיה בתענית היה נעשה בו כח מחמת השמחה להיות נזקף, לכן הביא האי דרשא דרב ששת ששב לשקו ותעניתו, דשמע מינה שלא היה שמח עדיין, אלא עודנו בצער גדול בעבור הצרה של ישראל, ולכך לא נעשה בו כח, ולא פעל בו דבר זה בגופו כלל, אלא עודנו חלוש וגחין מרוב הצער שהיה לו בעבור צרת ישראל:

11. ספר טעמא דקרא

והמלך קם בחמתו ממשחה היין אל גינת הביתן, ובמגילה ט"ז א' דאזל ואשכח למלאכי השרת דאידימו ליה לגברי וקא עקרו לאילני דבוסתנא וא"ל מאי עובדייכו א"ל דפקדינן המן, **ג' דלא הראו לו שקר רק באמת כן הי' שבאותו לילה שלח המן את אנשיו ועקרו עץ מגינת**

הביתן לתלות את מרדכי עליו כדאי בהדיא באגדת אסתר דף כ"ג קצץ ארו מגינת הביתן שארכו נ' אמה כו' רק הראו לו בגלוי מה שעשו בלילה בסתר.

12. מהרש"א על מגילה דף טז א

אפשר דבר שנצטער כו'. ואיכא למידק דהא לא דמיא דודאי גבי יעקב כיון דכולן בניו היו אם נותן לאחד מבניו יותר יתקנאו בו אבל הכא כיון דבנימין היה גם אחיו מן האם ולא כן שאר אחיו למה יתקנאו בו כשהוא נותן לו יותר וי"ל כיון דיוסף בא עתה להוציא השנאה במכירתו כמו שא"ל כשם שאין בלבי שנאה כו' לא היה לו להרבות במתן לבנימין כ"כ חמש חליפות דשמא לא יתלו ריבוי המתנה לבנימין במה שהוא אחיו מן האם אבל יתקנאו בבנימין ויאמרו כי יוסף אוהב אותו יותר בשביל שלא היה במכירתו:

13. מהרי"ץ חיות

ע"ב נמ' רמז לו שעתיד כן לנאח ממנו שינא נתחשה לנזיבים. נ"ב והיינו דככה"ג אפסר לומר דהתחשה חליפות לא היו שיהי רק חליפות של שאר אחיו ואין כאן קנאה ובה דנתן חמשה כדי לרמוז לו העתיד [וכ"כ כסניא]

14. ספר בניהו בן יהודע על מגילה דף טז א

שם אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק יכשל בו. קשה על הבגדים שפיר תירץ שהגיד להם דשייכא לכולם, אבל על שלש מאות כסף לא תירץ כלום, דאכתי יקנאו בו. ונראה לי דמעיקרא בכסף ליכא קנאה, כי אין זה ענין כבוד, ואם הוא רוצה להעשיר

לא אחיו מה יש להם בזה דהא הם כשקנאו בכתונת הפסים לאו בעבור דמיה אלא בעבור הכבוד שכבדו בה, וכן כאן בבגדים יש קנאה דכבוד, ועל זה שפיר תירץ, כי גלה להם הרמז, והוא על טוב שנוגע לכולם, שכל ישראל ניצולו בגדולת מרדכי היהודי ע"ה:

15. שפת אמת ספר בראשית - פרשת ויגש - שנת [תרל"ט]

בפסוק לכולם נתן לאיש חליפות שמלות כו' נתן כו' חמש חליפות שמלות כו'. והענין הוא כי הפנימיות לעולם אחד אבל המלבוש מתחלף כפי מדריגות האדם עולה ויורד כמ"ש פושטת צורה ולובשת צורה. ובודאי התועלת שבא ע"י הגלות הוא תיקון המלבוש. לכן ביציאת מצרים כתיב כלי כסף וכלי זהב ושמלות חביב מן הכל ע"ש ברש"י דברי חז"ל. ויוסף נתן להם זה הדרך איך יוכלו להתלבש בכל אלה לבושים שונים כמו שהראה להם יוסף שלא הכירוהו אם כי ה' עומד בצדקו. וז"ש חז"ל שרמז לבנימין שיצא ממנו מרדכי שיצא מלפני המלך בה' לבושים כו'. כי בימי אסתר ה' הסתרת פנים ביותר ומרדכי תיקן ה' מיני לבושים הנ"ל. [ואפשר ע"ז הרמז מה שמחליפין המלבושים בפורים. כי מנהג ישראל תורה] וזהו ענין חליפות שמלות כנ"ל. כי כל העגלות והכנת הדרך לירד למצרים ה' עפ"י יוסף כמ"ש במ"א. וגם מדברי אב"ז ז"ל על אומרם ראוי ה' יעקב לירד כו'.

16. ספר נתיבות עולם ב - נתיב השלום - פרק ג

ובפ"ק דשבת (י', א') אמר רבא בר מחסיה אמר ר' חמא בר גוריא אמר רב לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים שבשביל משקל ב' סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים ע"כ. **ופירוש זה אע"ג דכבר נגזרה הגזירה שירדו למצרים, מ"מ צריך סבה גדולה שע"י זה תקויים הגזירה, כי לפי ענין הגזירה צריך שיהיה לה סבה גדולה, ולכך אמר שאם לא היה דבר זה מה שהיה משנה בין הבנים שהוא דבר גדול לא היה הדבר הזה סבה אל דבר גדול כמו ירידת מצרים, כי דבר קטן אינו נעשה סבה לדבר גדול שאין זה סדר ומנהג העולם כך כלל.**

17. ספר שפתי חכמים

א"ר חנניאל חף חרצונה רשע צחותו ענה היה וכו'. פ"י צענה סאונרו להונן יעשו עץ גזרה חנישים לניה וכו', דלכ"כ נתיבן ידע שהעץ "גזרה דייקי" חנישים "אמה (ויפרשים). וז"ל צונדש רצה ונה עשה "אליהו זכור לברכה, גדונה לחרצונה, ולאמר לדוני הונקך, גם הגה העץ אשר עשה הונן למרדכי וגו', דל"ר פנחס לריך לוונר חרצונה זכור לברכה עכ"ל, פ"י שרי פנחס וכו' רל"י שחרצונה, זה אליהו, שהרי לריך לוונר "חרצונה" זכור לברכה, כונו סאונריס צהצרת אליהו (ברכות ג' ע"ה), וכן צצרת הונן. והא דנדוני אליהו לשם "חרצונה דוקי, י"ל לרנוז דהונן זה צצרתו צל לעשות "חרצונה צעולס:

18. ספר שפתי חכמים

ד"ה לכולם: **ויסיל** על זוארי צנינין וגו' צכה ענ שני ונקדשים שעתידין להיות צחלקו וכו'. ונרנונו "צהוניק צלשון" זואר כמו (שיר ז' ה') "זוארק כונדל הסן וגו', ופס"י יהיכל ז'הונצח שהם זקופים וגזוהים ונשכח הגזית גם היא הם עשויה לחזוק ונמנן כונדל הסן עיי"ש. ובוה צצהניק ונכונה צכס זואר, י"ל (איכ"י ח' ה') "על "זוארנו ר"ל ונכוס קנאת כבוד ונדולת של צתי ונקדשינו, "נרדפנו ונשונאנינו, יינענו ר"ל לצקוף והגם שהנענו הסונאליס והחריצו את כבודינו, צכל זה "לא יהונם" לנו. [והצעם סונכונה צהוניק צלשון זואר, י"ל צדקך אגדה דכנוו הוואר צצעל חי, הוא הנוקס שדריך צכס צל הנשינה היינו החיות "הנפשות, וכן לצוף צל סאכונה והצתי, היינו החיות "הנפשות, כך דרך ציז הונקדש, צל הצפת החיות הנשינות הדומניות והחיות הנפשות לעולם. ורמז לדבר "זוארי צנינין, צנחטריי חפ"ט, כוננין "הונקדשך:

19. מהר"ץ חיות

לבגרי"א בליקוטים]: שם צכה על משכן שילה שעתיד להיות צחלקו של יוסף. נ"ב אינו יודע מה היה לו לנכות הרי ע"ס התורה היה עתיד ליתרצ ועיקר מלות התורה רק שיצנה המקדש בירושלים כמו דלמרינן (סנהדרין כא ע"ב) שלם מצוה נאטוו ישראל וכו' לנכות לשם בית הבחירה וציד שיצנה המקדש בירושלים שוב דין משכן שילה דין צמה יש לו ועל הא דלמרו (יומא ט ע"א) משני מה חרבה שילה לק"מ דהפטר לומר דה"ס לא מיירי סם מהורכן המשכן רק מהורכן העיר אבל חורכן המשכן הוא ע"ס התורה ונעטבו מדוע לא בנו המקדש בירושלים ומה צכיה שייך על ענין זה שמוכרת להיות ונאטוונו ע"ז משי' ה' וצ"ג: שם שצ"ז שכוך כן

20. שפת אמת ספר שמות - לפורים - שנת [תרמ"ח]

איתא בגמרא אורה זו תורה. שמחה יום טוב. ששון מילה. ויקר תפילין. וצריך ביאור. ומה שינה הכתוב את טעמו ולא פירש ליהודים ה' תורה ויו"ט ומילה ותפילין. אבל הענין הוא שזה עצמו היה הגאולה והישועה שהרגישו בני"י זאת בנפשותם. כי התורה היא האורה. והמילה ששון. כי בוודאי אותו הדור שזכו לנסים בכח התשובה. בוודאי נתעלו נפשותם. ובאו לאמונת התורה. ונתמלאו אורה בכח התורה. וששון בכח המילה כו' וזה עצמו מה שדרשו חז"ל הדר קבלוה בימי אחשורוש. פרש"י מאהבת הנס. שמקודם היו בבחי' אמונה כמ"ש כפה עליהם ההר כו'. ועתה הבינו בעצמם חיבת התורה ומצות. וז"ש קיימו מה שקבלו כבר שמקודם ה' בחי' קבלה ואמונה ועתה נתגלה להם בפועל בנפשותם.

21. קובץ המאור אלול תשס"ט-בענין שומע כעונה

ועיין במקראי קדש (פורים ס' יג) שהביא בשם הרב ש"י זיין שהביא בשם בעל הצפנת פענח שהטעם שנהגו כמה ציבורים שכל אחד מהציבור אומר עשרת בני המן לעצמו הוא ע"פ הבנת הראשון של החזו"א בדין שומע כעונה. אם שומע כעונה פועל באופן שיוצא ע"י שמיעה, הרי בעשרת בני המן צריך לקרותם בנשימה אחת, כמבואר בשו"ע (ת"צ:א). ואם רק יצא ידי קריאת המגילה ע"י שמיעה, עדיין לא יצא ידי חובת אמירת עשרת בני המן בנשימה אחת שהרי השומע לא קרא בנשימה אחת. לכן כל אחד אומר לעצמו עשרת בני המן בנשימה אחת. אבל, אלו הסוברים ששומע כעונה פועל באופן שהשומע מתייחס לכל מה שעשה המשמיע, הרי השומע מתייחס אל המשמיע כאילו השומע ג"כ קרא את עשרת בני המן בנשימה אחת, ואין הצבור צריך לקרות את עשרת בני המן לעצמם.

עוד כתב הרב זיין, שכתבו התוס' (ברכות מו: ד"ה הטוב) שהטעם ש"נאמן" בברכת הפטורה נכתב גדול הוא משום שכשהגיעו הציבור לנאמן היו כולם עומדים ועונים בקול רם "נאמן." והסביר הרב זיין שהיו סבורים שיש דין של קול רם באמירת נאמן וגם שא"א לצאת ידי חובת בקול רם ע"י שומע כעונה כיון שאין מה שעשה המשמיע מתייחס אליהם ורק יוצאים ע"י מה ששמעו (הצד הראשון שבחזו"א). אבל אם היו סבורים שמה שעשה המשמיע מתייחס לשומע, לא היו אומרים נאמן לעצמם בקול רם, אלא היו יוצאים הדין של קול רם ע"י המברך. עוד כתב שיש נפק"מ בין הטעמים אם סומא יכול לעלות לתורה ויתבאר להלן.

22. הרא"ש על מגילה פרק ראשון - סימן ט

אמר ר' יונה אמר ר' זירא וי"ו דויזתא צריך למיתתחא כי זקפה מאי טעמא כולהו בחדא זקיפא איזדקיפו. יש מפרשים מותח בקריאתה ויש מפרשים בכתיבתה והיא מאלפא ביתא של אותיות גדולות:

23. ספר שפתי חכמים

כהן: גדול ת"ת יותר ונהגות נפשות. והטעם דהא התורה ונגיה ונלכת
(כונה כ"ה ע"ה), כונה העוסק בהגות נפשות, עשה רק דבר להא, ונסח"כ
העוסק בת"ת. והיינו דה"ל הנלמד ליהושע עשה נחתי ענ ת"ת (נעיל ב' ע"ה)
עיי"ש. אינ העוסק בהגות נפשות, הליל רק הגוף, חצב וי' טעוסק בת"ת
הינל הנפס עם הגוף: גדול ת"ת יותר ונהגות נפשות וכו' יותר ונצנין

24. ספר טורי זהב על יו"ד - סימן רנא

(ו) ויכום ויפשיטום כו'. רש"ל הקשה על זה ותימה הלא מסקינן סוף פ' קמא דמגילה גדולה תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות עכ"ל. ואין כאן קושיא דודאי אין לך דבר עומד בפני פיקוח נפש אלא דהתם אומר דיותר יש זכות למי שזוכה לעסוק בתורה ולא בא לידו הצלת נפשות ממי שבא לידו הצלת נפשות ועל ידי כך צריך לבטל תלמוד תורה ולעסוק בהצלת נפש ויליף לה ממרדכי בלשן שתחילה שלא בא לידו עסק של הצלת נפשות היה חשוב בעיני חכמים יותר ממה שאחר כך בא לידו המצוה של הצלת נפשות והוצרך לבטל תורה כדאיתא שם שלא מנאו אותו חכמים כמו תחלה וא"ל ממה דאיתא שם גדול תלמוד תורה מבנין בית המקדש שכל זמן שברוך קיים לא עלה עזרא לבנין בית המקדש דהתם עלה זרובבל לבנות בית המקדש ולא נתבטל בנין בית המקדש בשביל שלא עלה עזרא אלא שעזרא לא רצה להצטרף עמו כי תלמוד תורה גדול מזה ונמצא הוה זה ממש כהיה דלעיל ויותר תימה על בעל הדרישה שכתב בתירוץ קושיא זאת דאם הוא בענין שאין יכול לקיים שניהם אז תלמוד תורה קודם כו' וזה ודאי אינו:

25. ספר כתב סופר על במדבר פרק טז פסוק ג

עוד נ"ל בהקדמת דברי אאמ"ו הגנ"י [בדרשות דף קצ"ג ד"ה והקריבו] שפירש דחז"ל דרשו במגילה [טז:]: ורצוי לרוב אחיו שפרשו ממנו מקצת סנהדרין, ולכאורה הא הוצרך לבטל מד"ת כדי להציל כל ישראל, ורגיל לומר דודאי למי שנסתייע

הצלת נפשות צריך להניח דברי תורה, מ"מ מלמעלה בוררים מי שאין תורתו חשובה כל כך שהוא יבטל מתלמודו, וראו הסנהדרין כי על כרחך תורתו אינה חשובה כמו היושבים אחריו, ולכן פרשו ממנו מקצת, ועשו אותו חמישי לסנהדרין, ע"כ:

26. ספר אור גדליהו-מועדים עמוד עה (פ' אמור-פסח שני)

כתיב (במדבר ט' ז') ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במעדו בתוך בני ישראל, ומביא רש"י דברי חז"ל וראוי היתה פרשה זו להאמר ע"י משה כאשר כל התורה כולה אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן שמגלגלין זכות ע"י זכאי, עיי"ש, וצריכים להבין מה טענה היא זו למה נגרע, הלא היו טמאים, ופטורים מלעשות הפסח. ובספרים הקדושים מביאים מעשה מזה"ק בהוא ינוקא שפגע בתנאים שבאו מעסק פדיון שבויים, והכיר הינוקא על פניהם שלא קראו קריאת שמע בזמנה, והם אמרו לו שהיו פטורין מק"ש כי עוסק במצוה פטור מן המצוה, ואעפ"כ אנו רואים שהינוקא הכיר על פניהם איזה פגם שלא קראו ק"ש, אף שהיו פטורין מק"ש, ומזה אנו למידין יסוד גדול, דאף דאמרינן שעוסק במצוה פטור מן המצוה, אבל כיון שסיבב הקב"ה הסיבות שיהי' פטור מהמצוה, זה סימן שיש בו איזה פגם וחסרון שבשבילה לא זכה לעשות המצוה, כי אילו הי' זכאי לגמרי לא הי' הקב"ה מסבב הסיבות שיהי' פטור מהמצוה, ודבר זה הכיר הינוקא על פניהם של התנאים, שהי' בשם איזה חסרון שלא זכו לקבל עומ"ש בזמנה.

וכן מצינו בגמ' מגילה (טז:) שדרשו על מה שכתוב במרדכי ורצוי לרוב אחיו, לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין, שהי' עסוק בהצלת נפשות ופירש במקצת מלעסוק בתלמוד תורה, ואף שבדאי עפ"י דין הי' מחויב מרדכי לעסוק בהצלת נפשות, והי' מהסנהדרין ומהמ"ח נביאים ובודאי כל מה שעשה הי' עפ"י דין, אלא שמזה שסיבב הקב"ה הסיבות שיהי' מרדכי צריך לעסוק בהצלת נפשות ולפרוש מתלמוד תורה ראו במרדכי איזה חסרון, ופירשו ממנו מקצת סנהדרין, וכן באמת כתב הט"ז לבאר דברי הגמ' שם שאמרו גדולה ת"ת יותר מהצלת נפשות ואעפ"כ הצלת נפשות דוחה ת"ת, וכתב לפרש כי בודאי דוחה הצלת נפשות אבל כששואלין איזה חשוב יותר אצל הקב"ה, ע"ז אמרינן דת"ת חשוב יותר מהצלת נפשות, והביאור הוא כנ"ל, שבדאי ת"ת גדול יותר ומי שזוכה אין הקב"ה מזמין לידו ענין של הצלת נפשות להפסיקו מלימודו, אבל בודאי אם בא לידו ענין של הצלת נפשות אז צריך להפסיק, וזה שזימן לו הקב"ה ענין של הצלה מראה על איזה חסרון ופגם שיש אצלו, המונע אותו מלעסוק בת"ת החשוב יותר.

אלו האנשים אשר היו טמאים לנפש אדם, היו אנשים גדולים, וכמו שאמרו חז"ל שהיו מישאל ואליצפן, ולדעת מדרשים אחרים היו נושאי ארונו של יוסף, וכשראו שנדחו מלעשות הפסח, ושהקב"ה סיבב הסיבות שיהי' להם מניעה מלעשות הפסח, בדקו את עצמם לראות איזה פגם וחסרון יש בהם שבשבילה נדחו מלעשות הפסח, ואחר שבדקו ולא מצאו שום פגם, באו למשרע"ה עם טענה של למה נגרע, שבביל איזה פגם נדחו מלעשות הקרבן פסח...

27. ספר נתיבות עולם א - נתיב התורה - פרק א

פרק א' דמגילה (ט"ו ע"ב) אמר רב ואי תימא ר' יצחק בר שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה מבנין הבית שכל זמן שהיה ברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב גדול תלמוד תורה מכבוד אב ואם שכל אותם שנים שהיה יעקב בית עבר לא נענש עליו כו'. **ופירוש דבר זה, כי התורה היא על כל מצות, ואף כי בית המקדש הוא קדוש אין דומה לקדושת התורה שהיא קדושה לגמרי שהיא שכלית, ואלו בית המקדש הקדושה חלה על הבית שהוא גוף וגשם, מה שאין כן בתורה שהיא א-להית בעצמה ואין מצורף אל דבר גשמי.** ומפני זה אמר גדולה תורה מן כבוד אב ואם אף כי הוקש כבודם לכבוד המקום כדאמרינן בקידושין (ל"א ע"א), מצד שגם אב ואם מהם נברא האדם ולפיכך יש כאן דמיון מה אל השם יתברך. ועם כל זה מצד שהאב והאם מצד עצמם הם ב"ו, ובשביל כך הם דומים אל בית המקדש שהוא מעצים ואבנים וקדושה עליונה חלה עליהם, וכן האב והאם הם בשר ודם והם שותפים עם השם יתברך כי גם הם התחלה לאדם ומהם בא האדם כמו שבא מן השם יתברך הכל, ועל הכל הוא תלמוד תורה לפי שתלמוד תורה הוא שכלי וזהו קדושה גמורה. לכך אם מניח אביו ואמו והולך ללמוד תורה אינו נענש, ובוזה בארו כמה גדול תלמוד תורה, כי מפני שהתורה היא שכלית א-להית היא על הכל, שהכל יש לו צירוף וחבור אל הגשמי וזולת התורה הא-להית שהיא נבדלת לגמרי: